

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1946

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

38 — ΤΣΩΡΤΣΙΑ — 38

ΑΘΗΝΑΙ

Ἀπαράδεκτες πρωτοβουλίες.

Τὸ σκάρπισμα τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου συνεχίζεται. Ἐπειτ' ἀπὸ τοῦς τόσους συλλόγους, τοῦς συνδέσμους καὶ τίς ἐταιρίες, μαθαίνουμε ὅτι συγκροτήθηκε ἢ συγκροτεῖται ἀκόμα μιὰ ομάδα λογοτεχνῶν, μὲ τολμηρὴς μάλιστα πρωτοβουλίας ποῦ φτάνουν ὡς τὴν ὀργάνωση ἐράνων στὸ ἐξωτερικὸ (Ἀμερικὴ καὶ ἄλλοῦ). Δὲν ξέρουμε τί ἀκριβῶς συμβαίνει, μὰ θεωροῦμε ἀπαράδεκτη κάθε σχετικὴ ἐνέργεια ποῦ δὲν ἔχει τὴν ἐγκριση τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων τῶν λογοτεχνῶν μας καὶ ποῦ πρόκειται νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ τὴν προστασία καὶ τὴν ἐποπτεία τῆς Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ὅποιοδήποτε, οἱ ξένοι ποῦ θὰ θελήσουν νὰ ἐνισχύσουν τὴν ὁποιαδήποτε πνευματικὴ μας ἐκδήλωση, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνημερωθοῦν ἀπὸ τοῦς ἀρμοδίους. Καὶ τότε ἂς ἀποφασίσουν καὶ ἂς προτιμήσουν: τὰ ἄτομα ἢ τίς ὀργανώσεις.

x.

Ὁ «Πλοῦτος» καὶ οἱ «Πέρσες»

Ἀγαπητέ Χάρη,

Σχετικὰ μὲ τὴ νέα ὑβριστικὴ ἐναντίον μου ἐπίθεση τοῦ κ. Αἰμ. Χ. στὸ φύλλο σοῦ τῆς 1-15 Μαΐου 1946.

Πράγματι στὸν ἀπολογισμὸ μου «παρεισέφρυσε» μιὰ ἀβλεψία σχετικὰ μὲ τίς χρονολογίες. Ἀντὶ τῆς 7 Μαρτίου ἔπρεπε νὰ μνημονεύεται ἢ 4 Μαρτίου 1945, δηλ. ἡ ἀντίφαση ποῦ σημειῶνω δὲν ἀναφέρεται σὲ δυὸ διαφορετικὰ φύλλα τῆς Καθημερινῆς, ἀλλὰ στὸ ἴδιο φύλλο. Αὐτὸ εἶναι ὄλο. Δὲ νομίζω τώρα πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίσουμε νὰ ἀπεραντολογοῦμε γιὰ τὸ τί ἐννοοῦσε καὶ τί δὲν ἐννοοῦσε σὲ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ χωρίο ὁ περισπούδαστος καὶ βαθυστόχαστος κριτικός. Ἡ στάση του ἀπέναντι στὸ Ἑθνικὸ Θέατρο στὰ 1945-46 εἶναι πολὺ γνωστὴ στὸν πνευματικὸ μας κόσμο, ποῦ ἔχει σχηματίσει γι' αὐτὸν γνώμη ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητη. Ἐγὼ πάντως ὅ,τι εἶχα νὰ πῶ τὸ εἶπα.

Ἀλλὰ ὑπάρχει στὴν ἀπάντησή του ἓνα σημεῖο ποῦ μᾶς βάζει σὲ μεγάλες ἀνησυχίες γιὰ τὸ συμπαθέστατο ἄτομό του. Μιλᾷ γιὰ τὴ «θαυμάσια, μολονότι ἐρασιτεχνικὴ, παράσταση τῶν Γάλλων φοιτητῶν μὲ τὸν *Πλοῦτο* τοῦ Ἀριστοφάνη». Ἐδῶ πιά, ἀγαπητέ Χάρη, κάνω τρεῖς φορές τὸ σταυρό μου. Γιατί ἀπλούστατα οἱ Γάλλοι φοιτητές, στὸ ὄθετο τοῦ Ἡρώδη, δὲν ἐπαιξαν τὸν *Πλοῦτο*, ἀλλὰ τοῦς *Πέρσες* τοῦ Αἰσχύλου! Τί λές τώρα νὰ συνέβηκε μὲ τὸν καλὸ μας τὸν κ. Αἰμίλιο Χουρμούζιο; Ἐγὼ λέω δύο τινὰ διαζευκτικῶς. Ἡ πῆγος στὸ θέατρο καί, βλέποντας νὰ παίζουσε τοῦς *Πέρσες*, νόμιζε πῶς ἔδλεπε κάποιαν ἀριστοφανικὴ κωμῶδια. Ἡ δὲν πῆγε, ἀλλὰ ἄκουσε νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν παράσταση, καί, στὸ νοῦ του, μπερδεψε τὸν Ἀριστοφάνη μὲ τὸν Αἰσχύλο. Ἀλλὰ μήπως προχτές δὲν μπερδεψε τὸν Μπέν Τζόνσον μὲ τὸ Σάμουελ Τζόνσον;

Φιλικώτατα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

Διόρθωση παραδρομῆς.

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία».

Στὸ τεῦχος σου ἀρ. 451, σελ. 456, στήλη β', σὴμ. 1, ὁ κ. Ἀμαντος στὸ συνοπτικὸ ἀλλὰ φωτεινὸ ἄρθρο του γιὰ τὴ Βόρειο Ἑπειρὸ ἀποδίδει στὸ Σπ. Λάμπρο τὴ μελέτη «Αἱ ἀρχαιότητες καὶ τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Β. Ἑπείρου», ἀσφαλῶς ἀπὸ παραδρομὴ, γιατί αὐτὴ ἀνήκει στὸν Ἑπειρώτη καθηγητὴ Δ. Εὐαγγελίδη, τὸ συγγραφέα τῆς «Βορείου Ἑπείρου», ὅπως ἄλλωστε ἀναφέρεται ρητὰ μέσα στὸ «Νέο Ἑλληνομνήμονα», τὸ περιοδικὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου, ὅπου δημοσιεύτηκε.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ δημοσίευση

Δικός σου

Δ. Κ. Μ.

Οἱ «Νεανικοὶ στίχοι τοῦ Κ. Κρυστάλλη»

Ἀγαπητὴ μου «Νέα Ἑστία».

Δόσε μου, σὲ παρακαλῶ, λίγες γραμμὲς γιὰ ν' ἀποκαταστήσω τὴν ἀλήθεια μετὰ τίς ἀνακρίβειες καὶ τίς «καταγγελίες» τοῦ κ. Θωμόπουλου στὸ προηγούμενο τεῦχος σου (σελ. 436-7), ποῦ τόσο μὲ θίγουν καὶ μὲ ἀδικοῦν.

Ἡ μικρὴ μελέτη μου «Νεανικοὶ στίχοι τοῦ Κ. Κρυστάλλη» (ἀνάτυπο ἀπ' τὸ περιοδ. «Ἑπειρ. Ζωή»), εἶναι: μιὰ προσπάθεια ψυχογραφίας τοῦ ποιητῆ, βασισμένη στὰ πρωτόλειά του, ποῦ «φέρνουν στὴν ἐπιφάνεια — ὅπως μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ γράφει ὁ κ. Πέτρος Χάρης (ἐφημ. «Ἐλευθερία», 7 Ἀπριλ.) — τὴ ρίζα τῆς ζωῆς τοῦ «Τραγουδιστῆ τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης» καὶ ἐξηγοῦν ἀκόμη μιὰ φορά τὸ βαθύτατο ψυχικὸ του τραῦμα». Παραθέτω στίχους ἀτέκδοτους καὶ στίχους γνωστούς. Δίνω τοῦς πρώτους στίχους ποῦ δημοσίεψε σὲ περιοδικὸ ὁ μαθητῆς Κρυστάλλη, στίχους θρησκευτικούς, ἄγνωστους ὡς τώρα, χρησιμοποιῶ διάφορα ἄλλα ἀποσπάσματα τῶν μαθητικῶν του χρόνων καὶ ἀναδημοσιεύω καὶ τὸ ποίημα «Ὁ πεινασμένος Ἑπειρώτης» ἀπὸ τὸ περιοδ. «Ἀνάπλασις» τοῦ 1888, ἔργο γνωστὸ ἀπὸ τὸ 1943, στὸ «συμπλήρωμα τῆς Βιβλιογραφίας Κρυστάλλη» τοῦ κ. Κατσιμπαλή (ἀρ. 290). Στὸν κ. Κατσιμπαλή τῶχει ἀνακοινώσει, ὅπως σημειώνεται, ὁ κ. Θωμόπουλος (μὲ λαθεμένη μάλιστα παραπομπή).

Εἶχα ὄλο τὸ δικαίωμα νὰ τ' ἀναδημοσιέψω, ἀφοῦ μοῦ χρησίμευε στὴ μελέτη μου. Ἐπάρχει ὁμως (στὸ περιοδ. σ. 24 σὴμ. 3, στὸ ἀνάτυπο σ. 4, σὴμ. 1) ἡ ἀκόλουθη σημείωση:

«Μέχρι σήμερα [τὰ ποιήματα] μένουσιν ἄγνωστα. Στὶς ἐκδόσεις τῶν ποιημάτων τοῦ Κρυστάλλη δὲν ξανατυπώθηκαν οὔτε ἀναφέρονται. Μόνον τὸ δεύτερο, «Ὁ πεινασμένος Ἑπειρώτης», σημειώνεται τελευταία στοῦ Γ. Κ. Κατσιμπαλή, Βιβλιογραφία Κ. Κρυστάλλη (Συμπλήρωμα), Ἄθ. 1943 (ἀρ. 290 καὶ 315), κατὰ ἀνακοίνωση τοῦ φίλου Γιάννη Θωμοπούλου»...

Γιατί λοιπὸν ὁ κ. Θωμόπουλος παραθέτει στὴν «καταγγελία» του τὴν πρώτη μὴ φράση μονάχα; Πῶς ΕΚΛΕΨΑ ἐγὼ τὸ σοφὸ του «εὖρημα», ἀφοῦ τὸν ἀναφέρω παραπέμποντας λεπτομερικῶς στὴ βιβλιογραφία τοῦ κ. Κατσιμπαλή;

Ἄλλὰ συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο :

Ἡ μελέτη μου εἶχε δοθεῖ πέρυσι στὸ περιοδικό «Ἡπειρωτικὸς Κόσμος» γιὰ τὸ ἐτοιμαζόμενο 2ο τεύχος του. Οἱ ἐκδότες του — γνωστοὶ σέ μένα, ὅσο καὶ στὸν κ. Θωμόπουλο — με πληροφορήσαν πὼς τὸν «Πεινασμένο Ἡπειρώτη», πού τὸν παραθέτω καὶ στὴ δική μου ἐργασία, τὸν ἔδωσε στὸ περιοδικό τους καὶ ὁ κ. Θωμόπουλος, συνοδευμένο με μιὰ σύντομη βιβλιογραφικὴ ἀνακοίνωση. Προτιμήθηκε ἡ γενικώτερη ἐργασία μου καὶ ὁ κ. Θωμόπουλος δὲν εἶχε καμμιά ἀξίωση γιὰ τὴν ἀπλή «ἀνακοίνωσή του» κ' ἔδωσε ἄλλη ἐργασία. Τὸ περιοδικό ὁμοίως ἐκεῖνο δὲ βγήκε. Τὸ διαδέχτηκε ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ζωή» κ' ἐκεῖ δημοσιεύτηκε τὸν περασμένο Δεκέμβρη ἢ ὕλη τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Κόσμου».

Με τὸν κ. Θωμόπουλο συναντιόμαστε συχνά κ' εἶχαμε τίς φιλικώτερες σχέσεις. Εἶδε καὶ τὸ περιοδικό, τοῦ ἔδωσα καὶ τὸ βιβλίο μου ἀπὸ τὸν περασμένο Γενάρη, συνεργάστηκε καὶ στὸ 2ο τεύχος τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ (σελ. 9-10) καὶ δὲν εἶπε ποτέ τίποτα. Τώρα ἀπὸ τὴ Σύρα «καταγγέλλει», οὔτε λίγο οὔτε πολύ, πὼς ἡ μελέτη εἶναι δική του!

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μαρτυρήσουν. Στ' ἀρχεῖα τοῦ περιοδικοῦ βρίσκεται ἐπίσης τὸ χειρόγραφο τοῦ κ. Θωμόπουλου καὶ τὰ κείμενα, στὴ διάθεση τοῦ καθενός, πού μποροῦν νὰ δείξουν τὴ σχέση ἔχει ἡ «ἀνακοίνωση» τοῦ κ. Θωμόπουλου με τὴ δική μου ἐργασία.

Καὶ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς πὼς στὸν κ. Θωμόπουλο ἔχω παραχωρήσει, ὅπως ξέρουν πολλοὶ κοινοὶ φίλοι μας, τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτο ὕλικό :

1ο) Τὸ 1940 μιὰ δεκάδα αὐτόγραφες ἐπιστολὲς τοῦ Χρησιοβασίλη με στίχους ἀνέκδοτους.

2ο) Τελευταία, πού μοῦ εἶπε πὼς ἀσχολεῖται με τὸ κίνημα τοῦ Σκυλοσόφου, δυὸ σύντομα χρονικά τῆς ἐποχῆς (17ου αἰώνα) ἀπὸ ἀνέκδοτο ἀντίγραφο τοῦ Γιαννιώτικου «Κουβαρά» πού κατέχω.

Τί νὰ πῶ, λοιπόν; Ἡ διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας εἶναι, σέ κάθε φράση, φανερὴ κ' ἡ ἐπίθεση αὐτὴ μοῦ μένει τοῦλάχιστον ἀνεξήγητη...

Με κάθε τιμῆ

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ

Σχετικὴ με ὅσα γράφει ὁ κ. Α. Βρανούσης εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθη δήλωση :

«Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ συνεργάτη μας κ. Γ. Θωμόπουλου στὴ «Νέα Ἑστία» (Τεύχ. 450, σ. 436-7) συκοφαντεῖ τὸ περιοδικό μας καὶ τὴν ἐκδοτικὴ ἐπιτροπὴ του. Μᾶς ἔδωσε πράγματι συνεργασία με τὸν τίτλο «Ἄγνωστο στιχοῦργημα τοῦ Κρουσιᾶλη — ἀνακοίνωση Γιάννη Θωμόπουλου». Ταυτόχρονα ὁμοίως λάβαμε τὴν ἐργασία «Νεανικοὶ στίχοι τοῦ Κ. Κρουσιᾶλη» τοῦ κ. Α. Βρανούσης, πού παρέθετε ἀνάμεσα στ' ἄλλα καὶ τὸ στιχοῦργημα πού ἀνακοίνωνε ὁ κ. Θωμόπουλος.

Εἶναι ἀνακρίβεια πὼς ὁ κ. Βρανούσης ἦταν μέλος τῆς Ἐκδοτ. Ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ἡπειρωτικὸς Κόσμος», πού ἔλαβε καὶ τίς δυὸ ἐργασίες ταυτόχρονα τὸν Αὐγουστοῦ τοῦ 1945. Ἐγίνε σχετικὴ συζήτηση καὶ καμμιά ἀντίρρηση δὲν ὑπῆρχε, ὅταν στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ζωή», πού διαδέχθηκε τὸν «Ἡπειρωτ. Κόσμο», δημοσιεύτηκε ἐκτενέστερη ἐργασία τοῦ κ. Βρανούσης (τεύχ. 1ο, Γενάρη 1946, σ.

24-26). Ἀπόδειξη, πὼς ὁ κ. Θωμόπουλος συνεργάστηκε καὶ στὸ 2ο τεύχος μας (σ. 9-10), παραμένοντας ὅσο ἦταν ἐδῶ στὴν Ἀθήνα, φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ.

Τί μεσολάβησε, ὥστε ὕστερ' ἀπὸ 4 μῆνες νὰ «καταγγέλλει» κ' ἐμᾶς καὶ τὸ συνεργάτη μας γιὰ κοινούς λογοκλόπους, ἀγνοοῦμε καὶ λυπούμαστε γιὰ τὴν ἀδικη ἐπίθεση.

Ἀθήνα 18-5-46

Με τιμῆ

Γιὰ τὴν Ἐκδοτ. Ἐπιτροπὴ τοῦ «Ἡπ. Κόσμου», καὶ τῆς «Ἡπειρ. Ζωῆς»

ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΠΕΤΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΘΕΜΕΛΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΤΙΣΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΛΑΜΟΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΙΑΓΚΑΣ»

Τὰ «μπερδέματα» τῆς Πλάκας.

Ὁ κ. Κώστας Η. Μπίρης στὸ σημείωμά του «Τοπωνυμικὲς ἀλήθειες» (Ν. Ἑστία, τεύχος 449), ἐλέγχοντας τὴν κριτικὴ τοῦ κ. Δ. Ι. Γεωργακά, πού ἀσχολήθηκε με τὰ «Τοπωνυμικά» του, ἀνασκευάζει μερικὰ σημεῖα τῆς. Παρεμβαίνοντας στὴν κριτικὴ κ' ἀντικριτικὴ, θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω λίγα πράγματα ἀποκλειστικὰ γιὰ τὸ τοπωνύμιο Πλάκα.

Ὁ κ. Κ. Η. Μ. με κάποια δόση εἰρωνείας ἐπικρίνει τὸν κ. Γεωργακά γιὰ τὴ γνώμη του ὅτι τὸ τοπωνύμιο εἶναι ἡ ἐλληνικὴ λέξη πλάξ, με τὴ σημασία ἐπίπεδος τόπος, ἴσιωμα, καὶ μάλιστα γιὰ τὴ ὁ κ. Γεωργακάς διατυπώνει τὴ γνώμη του αὐτὴ ἀδίστακτα καὶ χωρὶς νὰ θεωρεῖ ἀπαραίτητη καμμιά ἀπόδειξη. Πραγματικὰ πολὺ ἀπίθανη φαίνεται ἡ προέλευση τοῦ Πλάκα ἀπὸ τὸ πλάκα (=πλάξ).

Ὅσο καὶ ἡ γνώμη τοῦ κ. Μπίρη ὅτι τὸ τοπωνύμιο Πλάκα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρβανίτικη λέξη πλάκα(α) (πλάκ' Ἀθήνα) δὲν φαίνεται κ' αὐτὴ πολὺ πιθανή. Τὴ λέξη πλάκ' φαίνεται πὼς ὁ κ. Μ. τὴν παίρνει με τὴ σημασία τοῦ παλιά.

1) Κι' ἂν εἶχε τούτη τὴ σημασία ἡ λέξη, θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφτεῖ κανεὶς, ἀφοῦ οἱ Ἀρβανῖτες τὸ μεσαιῶνα «κατοίκησαν στὴν ἔρημη παλ. Ἀθήνα τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου», ὅπως λέει, πὼς καὶ σέ ἀντίθεση πρὸς ποιά νέα Ἀθήνα βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ ποῦν τὸ παλιά;

2) Χωρὶς τέτοια ἀντίθεση θὰ ἦταν δυνατό νὰ μεταχειριστοῦν τὴ λέξη πλάκ οἱ ἀρβανῖτες — ἂν, ξαναλέω, εἶχε τὴ σημασία τοῦ παλιά — κινήμενοι ἀπὸ κάποιο συναισθηματισμό, ἀπὸ κάποια ἐνατένιση καὶ θαυμασμό πρὸς τὸ ἀρχαῖο κάλλος τῆς πόλης, στὴ θέση τῆς ὁποίας ἦρθαν καὶ κατοίκησαν. Ἀλλὰ μιὰ τέτοια ποιητικὴ, ἄς τὴν πῶ ἔτσι, ἔξαρση δὲν μποροῦσαν νὰ ἔχουν οἱ ἀρβανῖτες τοῦ μεσαιῶνα. (Δίπλα στὸ Πλάκα λέμε καὶ Παλιά Ἀθήνα τοῦτο τὸ ἐλληνικό, λοιπόν, ὄνομα δὲν θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ μεσαιῶνα, ἀλλὰ κατοπινό, ὅταν θὰ γίνηκε καὶ νέα Ἀθήνα).

3) Εἶπα παραπάνω «ἂν ἡ λέξη πλάκ εἶχε τὴ σημασία τοῦ παλιά», γιὰ τὴν πραγματικὰ δὲν τὴν ἔχει. Τὸ πλάκ' δὲν σημαίνει παλιά, ἀλλὰ γρηά.